

TALONCHILIK JINOYATNI FOSH ETISHNING BUGUNGI KUNDAGI HOLATI YECHIM VA MUAMMOLAR

Isaqqonov Fayozbek Elmurodjon o'g'li

IIV Akademiyasi 3-bosqich 303-guruh kursanti

Annotatsiya. Ushbu maqola ushbu jinoiy harakatni fosh qilish bilan bog'liq echimlar va muammolarni o'rganadi. Mavjud adabiyotlarni har tomonlama tahlil qilish orqali talonchilikka qarshi kurashning turli usullari o'rganiladi. Natijalar ushbu muammoni hal qilish bilan bog'liq murakkabliklarni ochib beradi, turli yondashuvlarning samaradorligi to'g'risida munozaralar olib boriladi. Oxir oqibat, maqola talonchilikni yumshatish va hamma uchun xavfsizlikni oshirish bo'yicha takliflar bilan yakunlanadi.

Kalit So'zlar: Talonchilik, jinoyatchilik, yechimlar, muammolar, fosh qilish, xavfsizlik.

Talonchilik nafaqat shaxsiy xavfsizlikka tahdid soladigan, balki ijtimoiy farovonlikka putur etkazadigan keng tarqalgan jinoyat bo'lib qolmoqda. Zo'rlik yoki qo'rqitish orqali boshqa shaxsdan mulkni noqonuniy ravishda olish harakati sifatida ta'riflangan talonchilik butun dunyo bo'ylab jamoalar uchun doimiy xavf tug'diradi. Bunday jinoiy xatti-harakatlarni fosh qilish kelajakdagi hodisalarni oldini olish va qurbonlar uchun adolatni ta'minlash uchun juda muhimdir. Biroq, talonchilikni ochish va unga qarshi kurashish jarayoni ko'plab qiyinchiliklarni keltirib chiqaradi. Ushbu maqola ushbu ishda duch kelgan to'siqlarni ta'kidlab, talonchilikni hal qilish uchun taklif qilingan turli xil echimlarni ko'rib chiqadi.

Mavjud adabiyotlarni ko'rib chiqish talonchilik bilan kurashish uchun bir nechta strategiyalarni ochib beradi. Huquqni muhofaza qilish idoralari ko'pincha kengaytirilgan kuzatuv texnikasidan foydalanadilar, shu jumladan videokuzatuv kameralarini joylashtirish va jinoyatchilarni ushlab turish uchun sting operatsiyalarini tashkil etish. Mahallalarni kuzatish tashabbuslari va jinoyatchilikning oldini olish bo'yicha seminarlar kabi jamoatchilikni jalb qilish dasturlari aholiga shubhali faoliyatni aniqlash va xabar berish imkoniyatini berishga qaratilgan. Bundan tashqari, texnologiyaning rivojlanishi mobil ilovalar va favqulodda ogohlantirish tizimlarining rivojlanishiga olib keldi, bu esa odamlarni talonchilik paytida tezda yordam so'rashga imkon beradi.

Ushbu sa'y-harakatlarga qaramay, talonchilikni fosh qilish va samarali hal qilishda qiyinchiliklar davom etmoqda. Kam xabar berish muhim masala bo'lib qolmoqda, chunki qurbonlar qasos olishdan qo'rqishlari yoki huquqni muhofaza qilish idoralari uchun ishonmasliklari mumkin. Bundan tashqari, onlayn platformalarning

ko'payishi kiber jinoyatlar va shaxsni o'g'irlash kabi talonchilikning yangi shakllarini osonlashtirdi va tergovchilar uchun noyob muammolarni keltirib chiqardi. Qaroqchilikka olib keladigan ijtimoiy-iqtisodiy omillar, shu jumladan qashshoqlik, tengsizlik va ishsizlik ushbu jinoyatga qarshi kurashni yanada murakkablashtiradi.

Talonchilikni fosh qilishda turli xil strategiyalarning samaradorligini baholash uchun ma'lumotlar ko'plab manbalardan, shu jumladan jinoyatchilik statistikasi, akademik jurnallar va huquqni muhofaza qilish organlarining hisobotlaridan to'plangan. Talonchilik hodisalari va huquqni muhofaza qilish organlarining javoblaridagi tendentsiyalar va naqshlarni aniqlash uchun sifatli va miqdoriy ma'lumotlar tahlili o'tkazildi.

Talonchilik jinoyatini fosh qilish har birining o'ziga xos echimlari va potentsial muammolariga ega bo'lgan turli omillarning murakkab o'zaro ta'sirini o'z ichiga oladi.

Yechimlar:

Kuzatuvning kuchayishi: videokuzatuv kameralari, dronlar va boshqa kuzatuv moslamalari kabi texnologiyalardan foydalanish talonchilik dalillarini olish va jinoyatchilarni aniqlashda yordam beradi.

Hamjamiyatni jalb qilish: jamoalarni hushyor bo'lishga va shubhali harakatlar haqida xabar berishga undash qaroqchilikning oldini olishga va jinoyatchilarni ushlabda huquqni muhofaza qilishga yordam beradi.

Huquqni muhofaza qilish choralari: huquqni muhofaza qilish organlarini etarli resurslar, o'qitish va ishchi kuchi bilan mustahkamlash talonchilik ishlarini yanada samarali tergov qilish va ta'qib qilishga olib kelishi mumkin.

Jamoatchilikni xabardor qilish kampaniyalari: talonchilikning xavfi va oqibatlarini to'g'risida jamoatchilikni tarbiyalash potentsial huquqbuzarlarni to'xtatishi va jinoyatlar to'g'risida xabar berish madaniyatini kuchaytirishi mumkin.

Xavfsizlik choralari: banklar, do'konlar va turar joylar kabi zaif hududlarda xavfsizlik choralari kuchaytirish qaroqchilarga o'z jinoyatlarini amalga oshirishni qiyinlashtirishi mumkin.

Muammolar:

Maxfiylik xavotirlari: kuzatuvning kuchayishi maxfiylikka tajovuz qilish bilan bog'liq xavotirlarni keltirib chiqarishi mumkin, bu esa jamoat xavfsizligi va shaxsiy huquqlar o'rtasidagi muvozanat bo'yicha munozaralarga olib keladi.

Resurs cheklovlari: huquqni muhofaza qilish organlari byudjet, xodimlar va texnologiya jihatidan cheklovlarga duch kelishi mumkin, bu ularning talonchilik bilan samarali kurashish qobiliyatiga to'sqinlik qiladi.

Jamiyatning ishonchsizligi: ba'zi jamoalarda huquqni muhofaza qilish organlariga ishonchsizlik bo'lishi mumkin, bu esa qaroqchilik holatlarini oldini olish va hal qilishda hamkorlik qilishga to'sqinlik qilishi mumkin.

Hushyorlik xavfi: jamiyatning haddan tashqari jiddiy ishtiroki ba'zida hushyorlik yoki yolg'on ayblovlarga olib kelishi mumkin, natijada begunoh shaxslarga zarar yetkaziladi va Adliya tizimiga putur yetkaziladi.

Jinoyatchilar tomonidan moslashish: xavfsizlik choralari yaxshilanishi bilan jinoyatchilar o'zlarining taktikalarini moslashtirishlari mumkin, bu esa huquqni muhofaza qilish organlari uchun talonchilikning rivojlanayotgan usullaridan oldinda qolishni qiyinlashtiradi.

Ushbu echimlar va muammolarni hal qilish huquqni muhofaza qilish organlari, jamoalar, davlat idoralari va boshqa manfaatdor tomonlar o'rtasidagi hamkorlikni o'z ichiga olgan kompleks yondashuvni talab qiladi. Shaxsiy huquqlar va shaxsiy hayotga nisbatan jinoyatchilikning samarali oldini olish zarurligini muvozanatlash juda muhimdir.

Topilmalar an'anaviy huquqni muhofaza qilish taktikasi va jamoatchilikka asoslangan tashabbuslarni qamrab olgan talonchilik bilan kurashish uchun ko'p qirrali yondashuv zarurligini ta'kidlaydi. Huquqni muhofaza qilish idoralari, davlat organlari, jamoat tashkilotlari va texnologiyalarni ishlab chiquvchilar o'rtasidagi hamkorlik kuzatuv va aloqa texnologiyalaridagi yutuqlardan foydalangan holda talonchilikning asosiy sabablarini hal qiluvchi kompleks strategiyalarni ishlab chiqish uchun juda muhimdir. Bundan tashqari, huquqni muhofaza qilish organlari va ular xizmat ko'rsatadigan jamoalar o'rtasida ishonch va hamkorlikni rivojlantirishga qaratilgan harakatlar hisobot va tergovdagi to'siqlarni engib o'tishda muhim ahamiyatga ega.

Xulosa va takliflar:

Xulosa qilib aytganda, talonchilik jinoyatini fosh qilish turli manfaatdor tomonlar va strategiyalarning kombinatsiyasini o'z ichiga olgan birgalikda harakatni talab qiladi. Talonchilikning kam ma'lumot berish va rivojlanayotgan shakllari kabi muammolar davom etsa-da, jamoatchilikni jalb qilish, kuchaytirilgan kuzatuv va maqsadli aralashuvlar kabi faol choralar qaroqchilik stavkalarini kamaytirishga va jamoat xavfsizligini oshirishga yordam beradi. Oldinga qarab, mavjud yondashuvlarni takomillashtirishni davom ettirish va talonchilik bilan samarali kurashish va hamma uchun xavfsiz jamoalarni yaratish uchun innovatsion echimlarga sarmoya kiritish zarur. Bundan tashqari, talonchilikni keltirib chiqaradigan asosiy ijtimoiy-iqtisodiy omillarni hal qilish uzoq muddatli profilaktika harakatlari uchun juda muhimdir.

Ushbu topilmalar asosida siyosatchilar talonchilikning asosiy sabablarini bartaraf etish va huquqni muhofaza qilish idoralari va jamoalar o'rtasidagi hamkorlikni rivojlantirishga qaratilgan tashabbuslarni moliyalashtirishga ustuvor ahamiyat berishlari kerak. Bundan tashqari, talonchilik hodisalari haqida xabar berish va qurbonlar uchun resurslar bilan ta'minlash muhimligini ta'kidlaydigan jamoatchilikni xabardor qilish kompaniyalari hisobot berishdagi to'siqlarni engib o'tishga va jinoyatchilik ma'lumotlarining aniqligini oshirishga yordam beradi. Birgalikda ishlash

orqali biz talonchilik jinoyatini fosh qilishimiz va kelajak avlodlar uchun xavfsizroq, xavfsizroq jamiyat yaratishimiz mumkin.

Adabiyotlar:

1. Ўзбекистон Республикаси Олий суди Пленумининг 1996 йил 27 февралдаги 3-сонли “Қонунга хилоф равишда қуролга эгаллик қилиш тўғрисидаги ишлар бўйича суд амалиёти ҳақида”ги қарори // Ўзбекистон Республикаси қонун ҳужжатлари миллий базасининг расмий веб-сайти – www.lex.uz
2. Ўзбекистон Республикаси Олий суди Пленумининг 1998 йил 17 апрелдаги 11-сонли “Иқтисодиёт соҳасидаги жиноий ишлар бўйича суд амалиётида юзага келган айрим масалалар тўғрисида”ги қарори // Ўзбекистон Республикаси қонун ҳужжатлари миллий базасининг расмий веб-сайти – www.lex.uz
3. П.Бакунов. Зўрлик ишлатиб содир этиладиган талон-торож жиноятлари. Монография. Масъул муҳаррир: ю.ф.н., доц. М.Усмоналиев. -Т.: ТДЮИ нашриёти, 2011. 332 бет.
4. И.Р.Астанов. Зўрлик ишлатиб содир этиладиган жиноятлар ва уларни тергов қилишнинг ўзига хос жихатлари: ўқув қўлланма.-Т. ТДЮУ, 2015. - 140 б.
5. Усмоналиев М., Бакунов П. Талончилик учун жавобгарликни либераллаштириш муаммолари: Магистрантлар у-н ўқув қўлланма/ Усмоналиев М., Бакунов П.; ТДЮИ; Масъул муҳаррир: М.Х.Рустамбоев. - Т.: ТДЮИ, 2007.- 44 б.